

**ADVIES VAN HET
INSTITUUT VOOR NATUUR- EN BOSONDERZOEK
INBO.A.2009.314**

Validatie door INBO van bestaande rode lijsten (november 2009)

Nummer: INBO.A.2009.314
Datum: 16 november 2009
Auteurs: Luc De Bruyn, Dirk Maes
Geadresseerde: Véronique Verbist, Soortenbeleid Agentschap voor Natuur en Bos

Validatie door INBO van bestaande rode lijsten (november 2009)

In totaal beschikt Vlaanderen nu over 16 Rode Lijsten (amfibieën en reptielen, broedvogels, dagvlinders, dansvliegen, hogere planten, landslakken, libellen, loopkevers, mieren, paddenstoelen (Macrofungi), slankpootvliegen, spinnen, sprinkhanen en krekels, vissen, water- en oppervlaktewantsen, zoogdieren) (http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=BEL_VLA_SOO_rodelijst). De grondigheid waarop deze 17 Rode Lijsten werden samengesteld in het verleden is verschillend naarmate de soortengroep. Er werd daarbij niet steeds nagegaan of de data gebruikt voor het opstellen wel kwalitatief goed genoeg waren. In het ontwerp soortenbesluit staat vermeld dat “Art.5: Bestaande rode lijsten moeten ten minste om de tien jaar worden geëvalueerd, met het oog op een eventuele aanpassing aan de veranderde staat van instandhouding van de soorten die er in zijn opgenomen. Aanpassingen worden doorgevoerd op voordracht van het instituut, waarna de aangepaste rode lijst opnieuw door de minister wordt vastgesteld”. In dit advies worden de beschikbare Rode Lijsten (november 2009) geëvalueerd volgens de criteria opgesteld door het INBO (advies INBO.A.2009.052).

Het toewijzen van een soort aan een bepaalde categorie is gebaseerd op twee factoren, namelijk het zeldzaamheidscriterium (een maat voor de verspreiding) en het trendcriterium (een maat voor achteruitgang/vooruitgang). Bij de opgestelde Rode Lijsten is dit gebaseerd op het aantal vakken in een inventarisatierooster (UTM, IFBL) waar een soort voorkomt tijdens een bepaalde periode in de tijd. Bij de berekening van trends in de Rode Lijsten werd telkens de toestand uit twee periodes (voor en na een bepaalde spildatum) vergeleken. Belangrijke randvoorwaarden om deze methode te kunnen gebruiken is dat:

1. er een goede spreiding is van de gegevens over Vlaanderen
2. er voldoende gegevens aanwezig zijn in de twee met elkaar te vergelijken perioden

Het achterhalen van het al dan niet aanwezig zijn van voldoende gegevens kan gebeuren door na te gaan hoeveel atlashokken er in beide perioden voldoende goed bemonsterd zijn. Daarbij worden volgende stappen doorlopen:

1. In een eerste stap gaan we na welke atlashokken in beide perioden bemonsterd werden, ongeacht hun soortenrijkdom
2. Vervolgens gebruiken we een criterium dat bepaalt of een hok voldoende goed bemonsterd werd. Dit gebeurt door de atlashokken per periode in dalende soortenrijkdom te rangschikken en vervolgens het gemiddelde aantal soorten van de 5 soortenrijkste atlashokken te nemen. Atlashokken waarin minstens 10% van dit aantal soorten gezien werd, beschouwen we als voldoende goed bemonsterd.
3. Voor de atlashokken die na deze selectie overblijven kijken we tenslotte naar de spreiding over de verschillende ecoregio's in Vlaanderen. We stellen als voorwaarde dat er minstens 20% van alle atlashokken in elke ecoregio voldoende goed en gezamenlijk bemonsterd moet zijn.

We willen nog benadrukken dat dit voorstel geen uitspraak doet over hoe Rode Lijsten uiteindelijk in de toekomst zullen gemaakt moeten worden. Het is wel een manier om de methode gebruikt bij het opstellen van de huidige Rode Lijsten te evalueren. We proberen dus te bepalen of er voldoende gegevens aanwezig waren in de verschillende onderzochte groepen om de twee perioden cijfermatig met elkaar te vergelijken.

Rode Lijsten die gevalideerd zijn omdat ze voldoen aan de criteria

- Broedvogels
- Hogere planten
- Dagvlinders
- Libellen
- Loopkevers
- Sprinkhanen en krekels
- Amfibieën en Reptielen

Rode Lijsten die niet konden gevalideerd worden

Rode Lijsten die zijn getest, maar niet voldoen aan de criteria

- Slankpootvliegen: slechts 30 hokken voldoende onderzocht in 2 referentieperiodes
- Spinnen: slechts 45 hokken voldoende onderzocht in 2 referentieperiodes
- Dansvliegen: slechts 15 hokken voldoende onderzocht in 2 referentieperiodes
- Paddenstoelen: slechts 82 hokken voldoende onderzocht in 2 referentieperiodes
- Oppervlakte en waterwantsen: slechts 49 hokken voldoende onderzocht in 2 referentieperiodes

Rode Lijsten die niet konden worden getest omdat ze niet gebaseerd zijn op kwantitatieve gegevens

- Zoogdieren: De Rode Lijst van de zoogdieren werd door Criel et al. niet gebaseerd op kwantitatieve data, maar op best professional judgement van enkele personen.
- Mieren: Geen oude distributiedata beschikbaar. Lijst is gebaseerd op best professional judgement.

Rode Lijsten die niet kunnen getest worden omdat de data verloren zijn / niet bruikbaar zijn

- Landslakken: De database (eigendom KBIN) met de data gebruikt voor het opstellen van deze Rode Lijst is niet meer toegankelijk.
- Vissen: De data van het eerste visboek (oudste periode) zijn niet gedigitaliseerd en dus niet bruikbaar.

Samenvattende tabel

Gevalideerde Rode Lijsten
Broedvogels, Hogere planten, Dagvlinders, Libellen, Loopkevers, Sprinkhanen en krekels, Amfibieën en Reptielen
Niet gevalideerde Rode Lijsten
Dansvliegen, Landslakken, Mieren, Oppervlakte en waterwantsen, Paddenstoelen, Slankpootvliegen, Spinnen, Vissen, Zoogdieren